

Právomoc súdu v konkurznom konaní podľa práva EU

©OLEXOVA VASILISIN s.r.o., 2012

Obsah:

1/	Úvod	4
2/	Príslušnosť súdu a uznanie konania v zahraničí podľa slovenského zákona o konkurze a reštrukturalizácii	6
3/	Úprava konkurzného konania na úrovni EÚ	9
3.1	História	9
3.2	Hlavné ciele Nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní	10
3.3	Pôsobnosť, právomoc, príslušnosť	11
3.4	Koncepcia „centre of main interests“ (COMI)	12
3.5	Vzťah nariadenia a národných právnych predpisov a rozhodné právo	12
3.6	Vedľajšie konkurzné konania	13
4/	Aplikačné problémy pri určovaní rozhodného práva a príslušnosti súdu	15
4.1	Právomoc rozhodovať o odporovacích žalobách v súvislosti s konkurzom	15
4.2	Premiestnenie COMI pred začatím konkurzu	16
4.3	Premiestnenie COMI po začatí konkurzu	17
4.4	Kompetenčný konflikt	17
4.5	Určovanie COMI	18
4.4.1	Geveran Trading Co. Ltd v. Kjell Tore Skjevesland	18
4.4.2	Re Brac Rent-A-Car International	18
4.4.3	MG Rover Group Limited	19
4.4.4	Ci4net.com Inc.	19
5/	Záver	20
	Použitá literatúra	22

1/ Úvod

Konkurz je právnym prostriedkom na riešenie platobnej neschopnosti dlžníka, ku ktorej došlo v dôsledku jeho neúspešnej podnikateľskej činnosti.

Účelom konania je zamedzenie straty hodnoty majetku úpadcu v období bezprostredne pred začatím konania a počas konania, zabezpečenie zrýchlenia konania a prijatie ďalších opatrení, vďaka ktorým sú strany motivované urýchlene konať.

Výsledkom konkurzného konania je, že z výťažku predaja majetku úpadcu sa kolektívne, aj keď len čiastočne, uspokojia všetci prihlásení veritelia. Neúplným uspokojením v konkurze pohľadávky konkurzných veriteľov nezaniknú, tieto je možné vymáhať aj po skončení konkurzného konania, pokiaľ nebudú úplne uspokojené. Slúži na to majetok, ktorý úpadcovi zostane, alebo ktorý nadobudne po skončení konkurzného konania. Toto prichádza do úvahy len v prípade fyzických osôb, keďže v prípade právnických osôb má konkurzné konanie charakter tzv. likvidačného konania, t.j. následkom konkurzu u nich dôjde k výmazu z obchodného registra, a teda ich zániku.

Cieľom konania teda nie je zachovanie podniku úpadcu, ako je to v reštrukturalizačnom konaní, ale iba efektívne kontrolované naloženie s existujúcim zvyšným majetkom.

Právna úprava konkurzu prináša na strane jednej ochranu postavenia veriteľa a teda i optimalizáciu rozvoja podnikateľského prostredia, ale rovnako aj ochranu dlžníka.

Proveriteľská časť koncepcie právnej úpravy, má veriteľom umožniť účinne sa chrániť pred dôsledkami úpadku dlžníka a zamedziť zásahom zákona do hospodárskeho postavenia strán pred úpadkom nad rozumnú mieru.

Konanie sa riadi tromi hlavnými zásadami:

1/ Prvou z nich je **zásada predchádzania úpadku**, ktorá je legislatívne vyjadrená ako povinnosť predchádzania úpadku. Ak dlžníkovi hrozí úpadok, je povinný prijať bez zbytočného odkladu vhodné a primerané opatrenia na jeho odvrátenie, najmä reštrukturalizáciu.

2/ **Zásada efektívnosti** ustanovuje súdu, správcovi a veriteľskému výboru povinnosť postupovať pri riešení úpadku dlžníka tak, aby dosiahli pre veriteľov čo najvyššiu mieru uspokojenia pohľadávok.

3/ **Zásada rovnakého postavenia** hovorí, že veritelia s rovnakými právami majú pri riešení úpadku dlžníka rovnaké postavenie, takže akékoľvek zvýhodňovanie niektorých veriteľov je neprípustné.

Konkurz predstavuje poslednú možnosť usporiadania nepriaznivých finančných a hospodárskych vzťahov medzi veriteľom a dlžníkom, smerujúc k urovneniu rôznych pohľadávok rôznych veriteľov voči dlžníkovi, ktorý sa v konkurze mení na úpadcu, čo najefektívnejšie a najspravodlivejšie v jednom jedinom konaní.

Efektívne konkurzné konanie má za cieľ zmierniť nepriaznivý dopad úpadku podniku najmä z ekonomického hľadiska, t.j. na zamestnanosť, hrubý domáci produkt, či výšku odvedených daní. Vďaka tomu sa konkurzné konanie stáva aj nástrojom trhovej ekonomiky.

Vzhľadom na množstvo a zložitosť vzťahov, ktoré je nevyhnutné v rámci konkurzného konania usporiadať, sa jedná o konanie časovo, ekonomicky aj organizačno-technicky náročné.

O to viac platí toto pravidlo u **úpadkov s medzinárodným prvkom**, ktoré sa týkajú spoločností pôsobiacich v mnohých štátoch po celom svete.

V konaniach s medzinárodným prvkom je základnou otázkou, ktorý súd bude na rozhodovanie príslušný a za akých podmienok bude rozhodovať, ako aj aké účinky bude mať také rozhodnutie v iných krajinách. **Táto práca bude zameraná na prvú z uvedených dvoch otázok a teda otázku, ktorý súd je príslušný na rozhodovanie konkurzných konaní s medzinárodným prvkom v kontexte práva EU.**

2/ **Príslušnosť súdu a uznanie konania v zahraničí podľa slovenského zákona o konkurze a reštrukturalizácii**

Základná právna úprava konkurzu je obsiahnutá v zákone č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej „ZKR“). Medzi hlavné ciele súčasnej úpravy konkurzu v Slovenskej republike patrilo naznačenie východísk pre neformálne reštrukturalizácie, ktoré by predstavovali alternatívy formálneho konania pred súdom, zvýšenie zodpovednosti všetkých zúčastnených strán, najmä však správcov; zosúladenie konkurzného práva s právom zabezpečenia záväzkov; zúženie priestoru pre korupciu a doplnenie úpravy medzinárodného práva súkromného a procesného v oblasti konkurzu.

Priamo slovenská úprava zakotvuje, že na právne vzťahy, ktoré vznikli v konkurznom konaní v pomere k cudzine (napr. ak dlžník, ktorý má sídlo na našom území, má majetok aj v cudzine), sa okrem zákona o konkurze a reštrukturalizácii vzťahuje aj **nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní** a zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov, prípadne medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Slovenský ZKR sa použije v prípade, kedy je daná miestna príslušnosť slovenského súdu.

Podľa slovenského právneho poriadku je príslušný súd, v ktorého v obvode má dlžník sídlo alebo miesto podnikania, a ak nemá sídlo alebo miesto podnikania, súd, v obvode ktorého má svoje bydlisko (§88 ods. 1/ písm. j/ na č. 99/1962 Zb., Občiansky súdny poriadok,).

ZKR určuje v § 174 výlučnú právomoc slovenského súdu na konanie v prípade, ak má dlžník na území SR majetok.

Konkurz vyhlásený slovenským súdom sa bude ďalej vzťahovať aj na majetok nachádzajúci sa na území cudzieho štátu v tom prípade, ak to právne predpisy cudzieho štátu umožňujú. V ostatných veciach právomoc slovenskému súdu daná nie je.

Na konkurzné konanie s cudzím prvkom sa vo vzťahu k členským štátom Európskej únie alebo zmluvným štátom Dohody o Európskom hospodárskom priestore (ďalej len "členský štát") použijú ustanovenia ZKR, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Ak orgán cudzieho štátu začal konanie obdobné konkurznému konaniu podľa ZKR, slovenský súd na návrh zahraničného správca a na základe vzájomnosti uzná účinky zahraničného konkurzného konania na území Slovenskej republiky. Zahraničný správca však musí preukázať, že:

- sa takéto zahraničné konanie začalo,
- správca bol ustanovený v súlade so zákonom,
- právny záujem na jeho uznaní na území SR.

Uznanie zahraničného konkurzného konania je však vylúčené, ak už na území SR ohľadom toho istého dlžníka prebieha iné zahraničné konkurzné konanie alebo konkurzné konanie alebo reštrukturalizačné konanie vedené slovenským súdom.

ZKR súdu súčasne umožňuje, aby aj bez návrhu priznal už raz uznanému zahraničnému konkurznému konaniu na území SR aj niektoré účinky konkurzného konania podľa ZKR alebo určil, že niektoré účinky zahraničného konkurzného konania sa na územie SR nevzťahujú.

Môže sa jednať o účinky ako napr. :

- neúčinnosť právnych úkonov úpadcu ukracujúcich majetok podliehajúci konkurzu
- prerušenie likvidácie právnickej osoby
- právo od zmluvy odstúpiť.
- splatnosť pohľadávok úpadcu
- prerušenie súdnych konaní pokračovania na návrh správca;
- nemožnosť počas konkurzu začať konanie o výkon rozhodnutia alebo exekučné konanie;
- zastavenie začatých exekučných konaní
- zákaz vzniku zabezpečovacieho práva okrem záložného práva,
- zánik jednostranných právnych úkonov týkajúcich sa majetku podliehajúceho konkurzu, -
- zákaz zápočtu pohľadávky, ktorá vznikla voči úpadcovi pred vyhlásením konkurzu, proti pohľadávke, ktorá vznikla úpadcovi po vyhlásení konkurzu
- neúčinnosť zmluvných dojednaní zakazujúcich úpadcovi postúpenie jeho pohľadávok alebo zakazujúce postúpenie pohľadávok, ktoré vznikli voči úpadcovi pred vyhlásením konkurzu

Slovenský súd aj bez návrhu zruší uznanie zahraničného konkurzného konania, ak zistí, že nie sú splnené predpoklady na uznanie zahraničného konkurzného konania stanovené ZKR.

Uznanie zahraničného konkurzného konania sa zrušuje začatím konkurzného konania podľa ZKR. Uznanie zahraničného konkurzného konania na území SR nie je prekážkou začatia konkurzného konania podľa ZKR.

3/ Úprava konkurzného konania na úrovni EÚ

3.1 História

Súčasnú európsku konkurznú právu je výsledkom dlhoročných prác, ktoré sa uskutočňovali v určitom spoločenskom a politickom prostredí. Poznanie histórie formovania európskeho konkurzného práva má veľký praktický význam v procese interpretácie a aplikácie každej právnej normy.

Hoci prvé počiatky snáh štátov o medzinárodnoprávnu úpravu vzťahov súvisiacich s úpadkom majú svoje korene už v 17. storočí, účelom tejto práce nie je dopodrobna rozobrať historický vývoj konkurzného práva, a preto prejdeme priamo k riešeniu otázok až od posledného desaťročia 20. storočia. V tomto období zaznamenávame príchod novej éry v legislatívnom vývoji európskeho konkurzného práva.

Významným momentom na ceste k zjednoteniu európskeho konkurzného práva bolo predloženie textu Dohovoru európskych spoločenstiev o insolvenčných konaniach v roku 1995, nazývaný tiež ako **Luxemburský dohovor**.¹

Ku jeho podpísaniu pristúpili všetky členské štáty Európskeho spoločenstva s výnimkou Veľkej Británie. Aj napriek tomu, že Luxemburský dohovor najmä z politických dôvodov VB nikdy nevstúpil do platnosti, o jeho význame nie je možné pochybovať. Úprava jednotných pravidiel cezhraničného insolvenčného konania predstavených v Luxemburskom dohovore sa však nakoniec podarilo presadiť. V takto popísanej politickej a spoločenskej klíme navrhlo Nemecko a Fínsko transformáciu textu Luxemburského dohovoru do podoby nariadenia.²

Dňa 29. mája 2000 prevzala Rada Európskeho spoločenstva na základe iniciatívy Nemecka a Fínska doslovne text Luxemburského dohovoru do textu Nariadenia o konkurznom konaní č. 1346/2000 z 29.05.2000, ktoré nadobudlo účinnosť 31. mája 2002.

Už v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva bol jasne deklarovaný cieľ zosobnený nariadením a to vytvoriť riadne fungujúci vnútorný trh.

Toto bolo premietnuté do Nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (ďalej iba „nariadenie“).

3.2 Hlavné ciele Nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní

Cieľom nariadenia, ktoré je výsledkom mnohoročnej práce expertíznych tímov, bolo vytvorenie právneho predpisu, ktorý by umožnil dosiahnutie väčšej jednotnosti v riešení konkurzných konaní s medzinárodným prvkom v rámci EÚ a zabezpečenie riadneho

¹ VEDER, M. Cross-border Insolvency Proceedings and Security Rights. Kluwer Legal Publishers, 2004, s. 95.

² VIRGÓS, M., GARCIMARTÍN, F. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. Hague: Kluwer Law International, 2004, s.7.

fungovania trhovej ekonomiky tak, aby subjekty podnikajúce na trhu realizovali svoju podnikateľskú činnosť v zdravom súťažnom prostredí.

V záujme dosiahnutia svojho cieľa nariadenie stanovuje spoločné pravidlá týkajúce sa súdnej právomoci, uznávaní súdnych rozhodnutí a uplatniteľných právnych predpisov, ako aj povinnú koordináciu súdnych konaní, ktoré by boli začaté vo viacerých členských štátoch.

Činnosti podnikov majú stále viac cezhraničných dopadov a je preto v zvýšenej miere potrebné, aby boli regulované komunitárnym právom. Keďže platobná neschopnosť týchto podnikov ovplyvňuje riadne fungovanie vnútorného trhu, je nutná komunitárna úprava vyžadujúca súlad opatrení potrebných vo vzťahu k majetku úpadcu.³

Podnikateľské subjekty, ktoré v súťažnom prostredí neuspeli, predstavujú riziko, ktoré ohrozuje ostatných účastníkov na trhu a riadne fungovanie prostredia trhovej ekonomiky.

Snaha sa s týmto rizikom vysporiadať vedie k vytváraniu takých pravidiel, ktoré poskytujú ochranu jednak pre neúspešných podnikateľov, jednak pre tie subjekty, ktoré boli na ich podnikateľskú činnosť previazané.

Prípadný neúspech podnikateľských subjektov má mnohokrát negatívne následky prejavujúce sa na území viacerých štátov. Najmä z toho dôvodu pochopiteľne vznikla potreba reagovať na cezhraničné rozpínanie sa podnikateľských subjektov prostredníctvom právnej úpravy.

Hlavným cieľom nariadenia je zabrániť podnetom, ktoré by zúčastnené strany (t.j. dlžník a jeho veritelia) viedli k tomu, aby svoj majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie (tzv. „forum shopping“).

Tento cieľ sa nedá v dostatočnej miere dosiahnuť na vnútroštátnej úrovni, a preto sú opodstatnené opatrenia práve na úrovni spoločenstva.

3.3 Pôsobnosť, právomoc, príslušnosť nariadenia

³ TICHÝ L.: Dokumenty ke studiu evropského práva. Praha: Linde 2002, s. 840

Pôsobnosť je riešená v článku 1 nariadenia, v zmysle ktorého sa *nariadenie vzťahuje na kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné vyporiadanie majetku dlžníka a vymenovanie správcu*. Ktoré konania tieto pojmové znaky splňajú v podmienkach právnych úprav jednotlivých členských štátov EÚ vymedzuje nariadenie v článku 2 v spojení s prílohami A a B. Všeobecné predpoklady splnenia podmienok a existencie konkurzu sú posudzované podľa vnútroštátnych predpisov. Nariadenie sa vzťahuje na konkurzné konania bez ohľadu na to, či je dlžníkom fyzická osoba, právnická osoba, obchodník alebo jednotlivec.

Konkurzné konania, ktorých predmetom sú poisťovne, úverové inštitúcie, investičné podniky, ktoré spravujú peňažné prostriedky alebo cenné papiere pre tretie osoby, a kolektívne investičné podniky sú vyňaté z pôsobnosti tohto nariadenia. Na uvedené podniky sa toto nariadenie nevzťahuje, najmä z toho dôvodu, že podliehajú osobitným postupom v rámci vnútornej úpravy jednotlivých členských štátov.

Jedným z dôležitých prínosov nariadenia je tiež to, že ustanovuje jednotné pravidlá pre určenie právomoci k začatiu konkurzného konania. Hraničným ukazovateľom pre stanovenie právomoci na začatie konkurzného konania sú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza **centrum hlavných záujmov dlžníka** (článok 3 ods. 1 nariadenia).

Článok 4 nariadenia hovorí, že *konkurzné konania a ich účinky sa riadia právom členského štátu, na území ktorého sa toto konania začne*, pričom tento štát stanoví podmienky začatia, vedenia a uzavretia konkurzného konania.

3.4 Konceptia „*centre of main interests*“ (COMI)

Pri určovaní pravidiel súdnej právomoci najväčším prínosom nariadenia je koncepcia „*centre of main interests*“ (ďalej tiež „COMI“), ktorá ustanovuje, že **právomoc začať hlavné konkurzné konanie majú príslušné súdy členského štátu, na území ktorého sa nachádza „centrum hlavných záujmov dlžníka“**. Pri obchodnej spoločnosti alebo právnickej osobe sa v prípade neprítomnosti dôkazu o opaku považuje za centrum hlavných záujmov miesto, kde má svoje registrované sídlo. Takto začaté konanie má univerzálny rozsah a jeho cieľom je obsiahnuť všetok majetok dlžníka. Centrum hlavných záujmov by malo zodpovedať miestu, kde dlžník pravidelne spravuje svoje záujmy, a preto by malo byť zistiteľné treťou stranou.

V takom prípade, kedy má dlžník viac ekonomických centier z ktorých riadi rozdielne aktivity, bude pre určenie COMI rozhodujúce, ktorá s týchto aktivít je pre jeho činnosť rozhodujúca.

3.5 Vzťah nariadenia a národných právnych predpisov a rozhodné právo

Nariadenie ako všeobecne záväzný predpis pre všetky členské štáty je priamo použiteľné a má pri aplikácii prednosť pred národnými právnymi predpismi. Treba však spomenúť, že okrem samotnej povahy nariadenia je vzťah k národným právnym predpisom vymedzený v bode 23 Preambuly nariadenia. V zmysle ustanovení tohto bodu *nariadenie stanovuje jednotlivé kolízne normy, ktoré v rozsahu svojej platnosti nahrádzajú vnútroštátne pravidlá medzinárodného práva súkromného.*

Napriek tomu, že je nariadenie vytvorené ako úprava kolíznych noriem, výnimočne obsahuje aj priamu úpravu. Dajú sa v ňom nájsť normy konkurzného práva hmotného (napr. právomoc správcu konkurznej podstaty), procesného (napr. medzinárodnú právomoc pre začatie) a kolízneho (určenie rozhodného práva pre daný okruh otázok, stanovenie hlavného štatútu a výnimky z tohto pravidla), pričom výnimkou nie sú ani ich kombinácie.⁴

Nariadenie nám tiež dáva odpoveď na otázku, ktoré právo sa bude aplikovať v konkurznom konaní.

Ako už bolo spomenuté, všeobecným rozhodným právom pre konkurzné konanie a jeho účinky, je právo toho členského štátu, na ktorého území bolo konkurzné konanie začaté.

Právo tohto štátu upravuje, za akých predpokladov je konkurzné konanie zahájené, ako sa vedie a akým spôsobom končí.⁵

Z tohto všeobecného pravidla však ustanovuje nariadenie v článkoch 5 až 15 desať výnimiek, ktoré sa týkajú niektorých vecných práv tretích osôb, pravidiel pre hodnotenie platnosti, účinnosti a odporovateľnosti niektorých úkonov a účinkov konkurzného konania, práva predávajúceho založené na výhrade vlastníctva, zmluvy týkajúce sa nehnuteľností a pod..

⁴ KAPITÁN, Z.: Principy evropského insolvenčného práva a jejich promítnutí v připravované rekodifikaci českého insolvenčného práva., s. 255.

⁵ TICHÝ L.: Dokumenty ke studiu evropského práva. Praha: Linde 2002, s. 845

Okrem uvedených článkov sa za ďalšiu výnimku môže považovať výhrada verejného poriadku zakotvená v článku 26 nariadenia.

3.5 Vedľajšie konkurzné konania

Súdy iného členského štátu majú právomoc začať vedľajšie konkurzné konanie proti dlžníkovi popri hlavnom konaní len vtedy, ak má na území takéhoto iného členského štátu nejaký podnik. Musí sa jednať o konania uvedené v prílohe nariadenia, ktoré sa podľa jednotlivých štátov a ich právnych poriadkov rôznia, ale v zásade sa jedná o konania ktoré majú charakter insolvenčného, konkurzného a vyrovnacieho konania.

Vedľajšie konanie je možné začať bez toho, aby sa zistovala platobná neschopnosť dlžníka v štáte, kde sa vedie vedľajšie konanie.

Vedľajšie konanie sa riadi právom štátu, na ktorého území sa toto vedľajšie konanie začne.

Podnikom sa na účely nariadenia rozumie *akákoľvek prevádzka, v ktorej dlžník vykonáva nie prechodnú hospodársku činnosť s použitím ľudských zdrojov a tovarov*. Vedľajšie konania môžu prebiehať súčasne s hlavným konaním, pričom účinky tohto konania sú obmedzené len na majetok, ktorý sa nachádza na území daného štátu.

V prípade, že bude konanie začaté neskôr ako bolo začaté hlavné konanie, pôjde vždy a konanie vedľajšie, pričom takéto konania musia byť vždy konaniami likvidačnými.

O začatie vedľajšieho konania môže požiadať správca v hlavnom konaní, ale aj akákoľvek iná osoba alebo orgán splnomocnený podľa práva členského štátu, na území ktorého sa o začatie vedľajšieho konania žiada.

Ďalším dôležitým aspektom úspešného priebehu konkurzných konaní je spolupráca medzi správcami v hlavnom konaní a ostatnými správcami vo vedľajších konaniach. Základnou povinnosťou vyplývajúcou z nariadenia je tiež povinnosť okamžite oznamovať všetky informácie, ktoré by mohli byť podstatné pre iné konania. Pôjde najmä o informácie o stave prihlasovania a overovania pohľadávok a o všetkých opatreniach zameraných na skončenie konania. Okrem poskytovania informácii nariadenie v odseku 2 článku 31 ustanovuje povinnosť vzájomnej spolupráce medzi jednotlivými správcami. Dôležité je aj to, že správca vo vedľajšom konaní dá likvidátorovi v hlavnom konaní včas príležitosť na predloženie návrhov na likvidáciu alebo použitie majetku vo vedľajšom konaní.

V zmysle článku 32 nariadenia je každý veriteľ oprávnený prihlásiť svoju pohľadávku v hlavnom konaní i v ktoromkoľvek vedľajšom konaní.

Nariadenie ustanovuje pravidlá pre prihlasovanie pohľadávok v kapitole IV. Každý veriteľ, ktorý má zvyčajné miesto pobytu, trvalé bydlisko alebo registrované sídlo v inom členskom štáte ako je štát v ktorom sa konanie začne má právo písomne prihlásiť svoje pohľadávky do konkurzného konania. Uvedené sa týka tiež daňových orgánov a sociálnych poisťovní členských štátov.

4/ Aplikčné problémy pri určovaní rozhodného práva a príslušnosti súdu

Ako bolo uvedené rozhodné právo je dané miestnou príslušnosťou súdu, ktorý konkurzné konanie zahájil v súlade s koncepciou „*centre of main interests*“. Už v prvých rokoch aplikácie nariadenia sa však ukázalo, že nie vždy je možné vylúčiť pochybnosti o výklade a aplikácii nariadenia v praxi, pričom takmer polovica z nich sa týkala medzinárodnej právomoci a príslušnosti súdov na konanie.⁶

4.1 Právomoc rozhodovať o odporovacích žalobách v súvislosti s konkurzom

Otázku právomoci súdu rozhodovať o odporovacích žalobách v súvislosti s konkurzom riešil ESD vo veci Christopher Sagon, konajúci ako konkurzný správca spoločnosti Frick Teppichboden Supermärkte GmbH verzus Deko Marty Belgium NV.

⁶ WESSELS, B.: *Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings?* International Insolvency Institute, 2008

Skutkové okolnosti sa týkajú konkurzu nemeckej spoločnosti Frick Teppichboden Supermärkte GmbH, v rámci ktorého konkurzný správca odporoval právnenému úkonu úpadcu voči belgickej spoločnosti Deko. Nakoľko odporcom bola belgická spoločnosť, nemecký prvostupňový aj odvolací súd rozhodli, že nemajú právomoc o tejto veci rozhodovať. Konanie bolo nakoniec prerušené Spolkovým súdnym dvorom Nemecka, ktorý sa obrátil s predbežnou otázkou na Európsky súdny dvor.

Otázka, ktorú nemecký súdny dvor položil, sa týkala určenia hranice medzi nariadením o konkurznom konaní a Nariadením rady ES č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej iba „Nariadenie 44/2001“). Išlo konkrétne o to, či právomoc súdu pre rozhodovanie o odporovacej žalobe spadá pod čl. 3 ods. 1 nariadenia, alebo sa určí na základe Nariadenia 44/2001.

Záver ESD bol nasledovný: *"Článok 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní musí byť vykladaný v tom zmysle, že súdy členského štátu, na ktorého území bolo začaté konkurzné konanie, majú právomoc rozhodovať o odporovacej žalobe, ktorá sa zakladá na platobnej neschopnosti a smeruje proti žalovanému, ktorý má svoje sídlo v inom členskom štáte."*

ESD pri formulácii záveru vychádzal najmä z bodu 6/ preambuly nariadenia ktoré uvádza, že by sa nariadenie malo týkať aj "rozhodnutí, ktoré sú vynesené priamo na základe konkurzného konania".

Z hľadiska určenia hranice nariadenia o právomoci ESD pripomenul aj svoje staršie rozhodnutie vo veci Gourdain (133/78). V tomto prípade ESD rozhodol, že žaloba podobná odporovacej žalobe súvisí s konkurzom, a preto nemôže spadať pod Bruselský dohovor o súdnej právomoci a vymáhaní rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (predchodca Nariadenia 44/2001). Bruselský dohovor v čl. 1 ustanovuje, že sa netýka konkurzného konania. Obdobné ustanovenie nachádzame aj v čl. 1 bod. 2 nariadenia o právomoci a preto odporovacia žaloba v súvislosti s konkurzom nespadá pod predmet úpravy tohto nariadenia.

4.2 Premiestnenie COMI pred začatím konkurzu

Za veľmi zaujímavé tiež považujem dve rozhodnutia, ktoré v skutkovo podobnej situácii rozhodli inak.

Prvým bolo rozhodnutie **Country Court of Wuppertal** zo dňa 14.08.2002 v prípade 6 T 495/02. V danom prípade bol dlžníkom nemecký štátny občan, ktorý sa podľa jeho vyjadrení presťahoval do Španielska dňa 1. apríla 2002, z dôvodu, že tam chcel žiť a pracovať. Na základe toho sa domnieval, že sa jeho centrum hlavných záujmov nachádza výlučne na území Španielska, s čím sa súd stotožnil.

Naopak, **Court of Appeal Amsterdam** v podobnej situácii v konaní JOR 2003/186 rozhodol dňa 17.6.2003 inak. V tomto prípade bol dlžníkom štátny občan Holandska, ktorý na jeho území ukončil všetky obchodné aktivity a približne rok pred podaním návrhu na začatie konkurzného konania sa presťahoval do Francúzska. Súd vo svojom rozhodnutí konštatoval, že pri určení centra hospodárskych záujmov dlžníka je potrebné vychádzať aj z toho, z akej činnosti nároky veriteľov vznikli.

4.3 Premiestnenie COMI po začatí konkurzu

Ako už bolo spomenuté, nariadenie vo svojom článku 3 zakladá medzinárodnú príslušnosť na začatie konkurzného konania súdu členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, pričom určujúci je čas podania návrhu na začatie konania.

Vo veci Susanne Staubitz-Schreiber Európsky súdny dvor dňa 17.1.2006 rozhodol, že *„súd členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka v čase podania návrhu na začatie konkurzného konania dlžníkom, má naďalej právomoc na začatie uvedeného konania, pokiaľ uvedený dlžník premiestni centrum svojich hlavných záujmov na územie iného členského štátu po podaní návrhu, ale pred rozhodnutím o začatí konania.“*

4.4 Kompetenčný konflikt

V praxi nastávajú situácie, kedy súdy viacerých členských štátov sa cítia byť príslušné na začatie hlavného konkurzného konania. Nariadenie neobsahuje úpravu, ktorá by riešila kompetenčné konflikty. Častou podobou pozitívneho kompetenčného konfliktu je, že viaceré súdy začnú konkurzné konania z dôvodu, že si odlišne vysvetľujú centrum hlavných záujmov.

V prípade, že skutočne je objektívne zložité určiť centrum hlavných záujmov, vyriešiť danú situáciu je možné s odkazom na bod 22 preambuly nariadenia, ktorý zakotvuje, že príslušným na konanie je ten súd, ktorý začal konanie skôr (zásada priority).

Čo sa týka negatívnych kompetenčných konfliktov, tie sa v rozhodovacej činnosti súdov nevyskytujú. V prípade, ak by sa súd členského štátu „vyhovárať“, že nie je na začatie konkurzného konania príslušný, musel by zároveň rozhodnúť, kde sa centrum hlavných záujmov nachádza.

4.5 Určovanie COMI

4.4.1 Geveran Trading Co. Ltd v. Kjell Tore Skjevesland

Ak súd až v priebehu začatého konania zistil, že centrum hlavných záujmov sa nenachádza na území Európskej únie, nebude pokračovať v konaní podľa nariadenia, ale konanie sa zmení na klasické vnútroštátne konkurzné konanie, v priebehu ktorého budú aplikované príslušné vnútroštátne predpisy.

V prípade, že to zistil pred začatím, nepoužije sa pre určenie medzinárodnej príslušnosti súdov pre začatie konkurzného konania nariadenie. Uvedené pravidlo je možné dobre objasniť pri kauze **Geveran Trading Co. Ltd v. Kjell Tore Skjevesland**.

V uvedenej právnej veci bol dlžníkom štátny občan Nórska s domicilom v období posledných troch rokov pred podaním návrhu na začatie konkurzného konania vo Veľkej Británii, ale tiež v Španielsku i vo Švajčiarsku.

Dlžník, ktorý sa v snahe ubrániť pred nárokmi veriteľov, ktorí podali návrh na začatie konania vo Veľkej Británii, namieta príslušnosť súdu poukazujúc na to, že centrum jeho záujmov sa nachádza na území Španielska alebo Švajčiarska.

Súd nakoniec rozhodol, že COMI sa bude nachádzať na území Švajčiarska, kde sa nariadenie neaplikovalo. Ako následok tohto mohol konajúci súd prikrčiť ku aplikácii národných právnych predpisov určujúcich medzinárodnú príslušnosť, ktorých aplikácia viedla nakoniec ku vzniku právomoci anglických súdov, a to z dôvodu, že úpadca mal za posledné tri roky domicil na území VB.

4.4.2 Re Brac Rent-A-Car International

Anglický najvyšší súd v kauze **Re Brac Rent-A-Car International** dôvodil, že táto spoločnosť, aj keď má sídlo registrované v Spojených štátoch amerických v štáte Delaware má svoje centrum hospodárskych záujmov v Anglicku. Toto rozhodnutie odôvodnil, že spoločnosť nikdy neobchodovala v USA a väčšinu obchodných aktivít bolo riadených z Anglicka, spoločnosť nemala v USA žiadnych zamestnancov a zmluvy, ktoré uzavierala sa riadili anglickým právom.⁷

4.4.3 MG Rover Group Limited

V prípade spoločnosti **MG Rover Group Limited** na ktorú bol vyhlásený konkurz v apríli roka 2005 rozhodol súd v Birminghamu, že rovnaké COMI ako táto materská spoločnosť má aj jej francúzska dcéra Rover France SAS. K tomuto rozhodnutiu súd viedlo pozorné posúdenie štruktúry manažmentu vo francúzskej spoločnosti, štruktúru spoločnosti, miesto, kde veritelia uplatňovali svoje pohľadávky.⁸

4.4.4 Ci4net.com Inc.

V právnej veci **Ci4net.com Inc.**, kde sa vyhlásenie konkurzu týkalo spoločnosti registrovanej v Delaware (USA) a podnikajúcej v Londýne, rozhodol že COMI je v Anglicku. Zohľadnil pri tom zistiteľnosť skutočného sídla zo strany veriteľov napriek námietkam spoločnosti, že v Anglicku už nevyvíja žiadnu podnikateľskú činnosť, má tam iba poštovú schránku a svoje

⁷ bližšie in ŠABATKA, Petr. Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních. Právní rozhledy, 2006, č. 3, s. 97

⁸ bližšie in ALDERTON, Joan. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: Streamlining Cross-Border Insolvency? The Contrasting Approaches of the Courts in England and France. International Corporate Rescue, 2006, č. 3, s. 257 - 264

podnikanie presunula do NYC v USA. Na druhej strane veritelia so spoločnosťou naďalej konali v Londýnskom sídle a doručovali tam poštu.⁹

5. Záver

Konkurzné právo je zložitým komplexom vzťahov, časovo, finančne aj technicky náročných na právne spracovanie s uspokojujivým dosiahnutím cieľa.

S hlavným konaním súvisia často desiatky vedľajších konaní a súvisiacich žalôb, čo kladie vysoké nároky na kvalitu a prehľadnosť úpravy tejto oblasti právnych vzťahov.

V konaniach s cezhraničným prvkom situáciu komplikuje skutočnosť, že právne úpravy tejto oblasti sú v rôznych krajinách výrazne odlišné, preto z hľadiska ochrany veriteľa aj dlžníka môže byť podstatné, v právomoci ktorého štátu a akým právom sa konkurzné konanie bude riadiť.

Právna úprava konkurzov s medzinárodným prvkom bola tradične upravená vo vnútroštátnych právnych poriadkoch väčšinou vo všeobecných predpisoch upravujúcich medzinárodné právo súkromné všeobecne.

Po vzniku EU sa táto otázka stala aj centrom záujmu tejto organizácie z dôvodu potreby ochrany trhu členských štátov a zvýšeniu kvality podnikateľského prostredia.

Najzákladnejším cieľom úpravy konkurzného konania v kontexte a na úrovni práva EU je ochrana vnútorného trhu usporiadaním majetkových pomerov dlžníka, ktorý je v úpadku a zabránenie tomu, aby sa problémy prenášali na ďalších.

⁹ KLEMPKA, Edward. Ci4net.com: Looking Beyond the Brass Plate in Establishing the Centre of Main Interests. *International Corporate Rescue*, 2004, č. 1, s. 257 - 259

Účinná a efektívna úprava cezhraničného konkurzného konania je jednou zo zásadných podmienok pre riadne fungovanie a stabilitu vnútorného trhu. Pre riadne fungovanie trhovej ekonomiky je dôležité zabezpečiť, aby podnikateľské subjekty realizovali svoju činnosť v súťažnom prostredí. Iba na základe efektívnej a účinnej koordinácie konkurzných konaní prebiehajúcich na území viacerých členských štátov EÚ vo vzťahu k tomu istému dlžníkovi je možné dosiahnuť ciele, ktoré boli stanovené v nariadení.

Uvedené snahy boli pretavené do prijatia nariadenia, ktoré má ambíciu uvedené ciele naplniť a predstavuje efektívny nástroj jednotného práva a trhovej politiky v prípadoch úpadku podniku vyznačujúceho sa cezhraničnými prvkami v rámci členských krajín EU.

Úprava na úrovni EU je zameraná na súlad opatrení v jednotlivých členských štátoch, vyriešenie prípadných kompetenčných sporov o právomoc a uznávanie konaní a rozhodnutí vydaných v konkurznom konaní súdom iného členského štátu.

Tak ako v prípade iných nástrojov právnej regulácie EU, je aj táto oblasť právnych vzťahov dotváraná aplikačnou praxou najmä ESD, ako vyplýva aj z judikátov ESD uvedených v tejto práci. Jedná sa najmä o otázky týkajúce sa výkladu pojmov a pravidiel upravených nariadením, ako napr. určenie COMI, dopad zmeny COMI pred konkurzom, alebo po jeho začatí, kompetenčné konflikty či právomoc vo veci rozhodovania o žalobách súvisiacich s konkurzom.

Použitá literatúra:

[1]

TICHÝ L.: Dokumenty ke studiu evropského práva. Praha: Linde 2002

[2]

VEDER, M. Cross-border Insolvency Proceedings and Security Rights. Kluwer Legal Publishers, 2004, s. 95.

[3]

VIRGÓS, M., GARCIMARTÍN, F. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. Hague: Kluwer Law International, 2004

[4]

KAPITÁN, Z.: Principy evropského insolvenčního práva a jejich promítnutí v připravované rekodifikaci českého insolvenčního práva

[5]

WESSELS, B.: *Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings?* International Insolvency Institute, 2008

[6]

ŠABATKA, Petr; Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních. Právní rozhledy, 2006, č. 3

[7]

ALDERTON, Joan. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: Streamlining Cross-Border Insolvency? The Contrasting Approaches of the Courts in England and France. International Corporate Rescue, 2006, č. 3

[8]

KLEMPKA, Edward. Ci4net.com: Looking Beyond the Brass Plate in Establishing the Centre of Main Interests. International Corporate Rescue, 2004, č. 1

